

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

5 (129)

1997. gada 10. marts

1997. gada 11. februārī
Rīgā

ZINĀTNES REFORMU UN ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJAS KOMISIJAS NOLIKUMS

I. Vispārīgie jautājumi

1. Zinātnes reformu un attīstības stratēģijas komisija (turpmāk komisija) ir Ministru kabineta izveidota koleģiāla, konsultatīva institūcija, kas izstrādā zinātnes reformu un attīstības stratēģiju un pārrauga zinātnisko darbību. Komisijas sastāvā ir tautsaimniecības, zinātnes un kultūras pārstāvji, kā arī valsts pārvaldes institūciju pārstāvji.

2. Komisija darbojas saskaņā ar valsts attīstības prioritātēm, lai veicinātu nacionālā kopprodukta pieaugumu un vispārējā kultūras līmeņa celšanos.

3. Komisija atbilstoši valsts sociālās un ekonomiskās attīstības prioritātēm noteiktā kārtībā iesniedz Ministru kabinetā zinātniski pamatotus priekšlikumus par attiecīgiem pasākumiem un normatīviem aktiem zinātnes jomā, kā arī nodod tos apspriešanai sabiedrībai.

II. Komisijas uzdevumi un tiesības

4. Komisijas uzdevumi ir:

4.1. analizēt zinātnes stāvokli valstī un saskaņā ar tautsaimniecības attīstības prioritātēm izvērtēt zinātnes sasniegumu izmantošanas iespējas jaunu tehnoloģiju ieviešanā un tautsaimniecības modernizācijā;

4.2. izstrādāt zinātnes reformu un attīstības stratēģijas pamatprincipus;

4.3. noteiktā kārtībā iesniegt Ministru kabinetā priekšlikumus par zinātnes finansēšanai paredzēto valsts budžeta līdzekļu sadalījumu saskaņā ar izstrādāto zinātnes reformu un attīstības stratēģiju un atbilstoši normatīvajiem aktiem;

4.4. izstrādāt ieteikumus zinātniskās darbības subjektiem zinātniskās darbības efektivitātes palielināšanai, lai veicinātu nacionālā kopprodukta pieaugumu un jaunu darbu vietu radīšanu;

4.5. reizi gadā noteiktā kārtībā iesniegt Ministru kabinetā pārskatu par zinātnes sasniegumu izmantošanu jaunu tehnoloģiju ieviešanā, tautsaimniecības modernizācijā un sociālajā attīstībā;

4.6. koordinēt starptautisko zinātnisko sadarbību;

4.7. noteiktā kārtībā iesniegt Ministru kabinetā priekšlikumus par nepieciešamajiem grozījumiem normatīvajos aktos, lai veicinātu zinātnes attīstību;

4.8. veicināt fizisko personu un privāto uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) (arī ārvalstu) naudas līdzekļu, kā arī ziedojumu un dāvinājumu izmantošanu zinātnes attīstības finansēšanā;

4.9. sniegt atzinumus par valsts zinātnisko iestāžu pētījumu rezultātiem, novērtēt to zinātnisko līmeni, zinātnisko devumu, ieguldījumu tautsaimniecībā un augstākajā izglītībā, kā arī nozīmi valsts saimnieciskās konkurētspējas celšanā;

4.10. izstrādāt un noteiktā kārtībā iesniegt Ministru kabinetā priekšlikumus par valsts zinātnisko iestāžu dibināšanu, reorganizāciju, privatizāciju un likvidāciju, kā arī par minēto iestāžu bāzes finansējuma normatīviem.

5. Komisijai ir tiesības:

5.1. saņemt no Latvijas Zinātnes padomes informāciju par zinātnes finansēšanai piešķirto valsts budžeta līdzekļu izlietojumu;

5.2. ierosināt Izglītības un zinātnes ministrijai un Finanšu ministrijai pārtraukt pētījumu programmu (projektu) finansēšanu, ja komisijas rīcībā ir informācija par finansējuma izlietojuma neatbilstību minētajām programmām (projektiem).

III. Komisijas darba kārtība

6. Komisijas darbu organizē un vada tās priekšsēdētājs. Komisijas sēžu starplaikā darbu koordinē Izglītības un zinātnes ministrijas pilnvarotā amatpersona. Komisijai ir atbildīgais sekretārs.

7. Komisijas sēžu laiku un vietu, kā arī darba kārtību nosaka komisijas priekšsēdētājs, pamatojoties uz komisijas locekļu savstarpējo vienošanos. Visas sēdes ir atklātas, ja ar īpašu komisijas lēmumu nav noteikts citādi.

8. Komisijas sēdes vada komisijas priekšsēdētājs.

9. Komisija ir lemtiesīga, ja tās sēdē piedalās ne mazāk kā puse no visu komisijas locekļu skaita.

10. Komisija lēmumus pieņem sēdē, atklāti balsojot, ar klātesošo komisijas locekļu vienkāršu balsu vairākumu. Ja balsis sadalās līdzīgi, izšķirošā ir komisijas priekšsēdētāja balsis.

11. Komisijas lēmumus noformē protokola izraksta veidā. Ja nepieciešams, protokola izrakstu nosūta ieinteresētajām institūcijām.

12. Komisijas lēmumus paraksta komisijas priekšsēdētājs un atbildīgais sekretārs.

13. Komisijas lēmumi tiek publicēti laikrakstā «Latvijas Vēstnesis» vai «Zinātnes Vēstnesis».

14. Komisijas locekļi par darbu komisijā atalgojumu nesaņem.

15. Komisijas darbu ar materiāltehniskajiem līdzekļiem nodrošina Izglītības un zinātnes ministrija no tai piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem.

Ministru prezidents

A. ŠĶELE

Izglītības un zinātnes ministrs, Ministru prezidenta biedrs

M. GRĪNBLATS

1997. gada 12. februārī
Rīgā

PAR ZINĀTNES REFORMU UN ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJAS KOMISIJAS IZVEIDOŠANU

Lai izstrādātu zinātnes reformu un attīstības stratēģiju atbilstoši valsts sociālās un ekonomiskās attīstības prioritātēm, kā arī pārraudzītu zinātnisko darbību valstī, saskaņā ar likuma «Par zinātnisko darbību» 15. pantu izveidot Zinātnes reformu un attīstības stratēģijas komisiju šādā sastāvā: augstākās izglītības un zinātnes valsts ministrs, finanšu ministrs, ekonomikas ministrs, zemkopības ministrs, kultūras ministrs, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs, labklājības ministrs, Latvijas Zinātnes padomes priekšsēdētājs, Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents, Rektoru padomes priekšsēdētājs, Rīgas Tehniskās universitātes rektors, Latvijas Universitātes rektors, Izglītības un zinātnes ministrijas pilnvarots pārstāvis — zinātniskās un tehnoloģiskās sadarbības ar Eiropas savienību koordinators Latvijā, Tirdzniecības un rūpniecības kameras prezidents. Komisijas priekšsēdētājs ir ar Ministru prezidenta rīkojumu iecelta amatpersona.

Ministru prezidents

A. ŠĶELE

Izglītības un zinātnes ministrs, Ministru prezidenta biedrs

M. GRĪNBLATS

LATVIJAS REPUBLIKAS MINISTRU PREZIDENTAM A. ŠĶELES KUNGAM

LZA 1997. gada 21. februāra Pilnsapulce, iepazīnušies ar Ministru kabineta 1997. gada 12. februāra rīkojumu Nr. 65 par Zinātnes reformu un attīstības stratēģijas komisijas izveidošanu, lūdzu rūpīgi apsvērt šīs komisijas priekšsēdētāja kandidatūru, kuras iecelšana ir Jūsu kompetencē, uzklusot Izglītības un zinātnes ministra, LZA un LZP viedokli šajā lietā. Neatbilstošas kandidatūras izvēle var kavēt reformu gaitu Latvijas zinātnē un augstākajā izglītībā, izraisot pret to noraidošu attieksmi zinātnieku sabiedrībā. Mūsbrīdā, rīkojuma tekstā būtu jāaizstāj likvidētā zinātnes un augstākās izglītības valsts ministra vietu ar izglītības un zinātnes ministru. Priekšsēdētāju būtu vēlams nozīmēt no rīkojumā apstiprinātā komisijas locekļu sastāvā. Pēc LZA Pilnsapulces vienprātīga viedokļa piemērotā kandidatūra šim amatam varētu būt Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents profesors Tālis Millers.

LZA viceprezidents
profesors J. STRADIŅŠ
LZA akadēmiskais sekretārs
profesors A. SILIŅŠ

Jānis STRADIŅŠ

LZA AUGSTCELTNES VĒSTURISKĀS TRADĪCIJAS UN ATTĪSTĪBAS IZREDZES

[Referāts LZA gada Pilnsapulcē, 1997. gada 21. februārī]

Jānis Kalnberziņš un norāja par politisku tuvredzību, par simbolikas neizpratni — tā esot padomju zvaigzne virs Baltijas. Ieklausīsimies trimdas arhitekta Roberta Legzdīņa (Kārļa Skalbes znotā) sniegtajā celtnes raksturojumā, kas bija politizēts kā pati celtnie (Archīvs, 12. sēj., Melburnā, 1973. g., 170. lpp.): «Kolhoznieku pils — Amerikas pagājušā gadsimta arhitektūras ietvaros <...> celta ar nepiedziņotu reklāmu krievu speciālistu vadībā («virsarhitekts» M. Spektorovs) no daudzām «draudzīgām un brālīgām republikām» <...> Nama nevienam kolhoznieku neielaiž. Arhitektūras ziņā šis nams ir pilnīgi līdzīgs Maskavas universitātei un «kultūras namiem», kādus piespiedu kārtā «uzdāvināja» Varšavai, Sofijai un citu satelītu valstu galvaspilsētām. Šeit ir paralele ar cara laikiem, kad pareizticīgo katedrāles ar esplanādēm cēla visās Krievijas guberņas pilsētās kā krievu varas simbolu. Krievi paši uzskata kolhoznieku namu par visievērojamāko monumentālcelni Baltijas padomju republikās un arī Krievijā, jo tas esot celts «pārrepublikāniski» kā visas kolhozu kustības piemiņas pils. Namu izprojektēja ar septiņiem torņiem, bet beigās uzcelts tikai viens, bez tam ir četri torņu vietas apzīmējumi.»

Kāda tad bija «Kolhoznieku nama» sākotnējā iecere? Pirmos celtniecības līdzekļus ņēma no likvidētās lauksaimniecības kooperatīvu savienības, kura pārstāja darboties pēc prāvo kolhozu izveidošanās un bagāto zemiņu izsūtīšanas. Bija iecerēts lauksaimniecības izglītības centrs, kur kolhozu darbinieki varētu apgūt «progresīvās metodes», Mičurina, Lisenko un Viljamsa mācības, lai tās ieviestu jaundibināto kolhozu praksē. Ēkas trīsstāvēīgajā lejasdaļā bija paredzētas lekciju un kino zāle (200m²), 8 auditorijas pa 65m² un mācību laboratorijas (kabineti) agrotehnikai, zootehnikai, meliorācijai, augļu un dārzeņu kultivēšanai, mehanizācijai un elektrifikācijai, kolhozu un sovhozu celtniecībai, lauksaimniecības ekonomikai, kā arī partijas mācību kabinets, bez tam izstāžu zāle, bibliotēka (40 000 grāmatām), centrālā kongresu un konferenču zāle 800 cilvēkiem. Augstceltnes smailajā daļā bija paredzēta viesnīca ar 15 divvietīgiem, 65 četrvietīgiem un vēl 4 četrvietīgiem kopmītnes numuriem, kopā 320 vietām. Intereses pēc piebūvēti, ka tagadējās LZA telpās, labā spārna otrajā stāvā bija iecerēta bibliotēka ar grāmatu krātuvi vidū (kur tagad Prezīdija foajē) un biljarda telpa tagadējās Karoga zāles vietā. T. Millera kabinetā būtu sēdējis bibliotēkas vadītājs, A. Siliņa kabinetā bija domāta grāmatu izsniegšanas vieta. Konferenču zālē, kur patlaban pulcējamies, bija iecerēta

Turpinājums 2. lpp.

Lūdzam zinātniekus izteikt savas domas par LR Ministru kabineta izveidoto Zinātnes reformu un attīstības stratēģijas komisiju, it īpaši par Nolikuma II daļu. Jūsu viedokļus publicēsim. «Z.V.»

LZA Goda loceklis Vaidelotis Apsītis, viens no šīs ēkas autoriem, raksturoja LZA Augstceltnes jeb «Kolhoznieku nama» arhitektonisko veidolu un celtniecības gaitu. Man būtu jāpastāsta, kā šī ēka nokļuva Zinātņu akadēmijas rīcībā, kā tā tikuši izmantota, kādas norises Latvijas zinātnē saistās ar šo ēku. Vai ēku var uzlūkot par Latvijas zinātnes vēstures pieminekli? Kā atrāšanās Augstceltnē ietekmējusi ZA darbību un prestižu, pozitīvi vai negatīvi? Kāda varētu būt ēkas nākotne, vai Zinātņu akadēmijai būtu jāturas pie šī mitekļa, vai to varētu arī atstāt?

Kad 1951. gada 17. februārī LK(b)P CK un Ministru Padome pieņēma lēmumu par Kolhoznieku nama celtniecību Rīgā, tas neapšaubāmi bija propagandistisks akts. Celtni bija jāsimbolizē padomju iekārtas un kolhozu uzvara Latvijā, saistība ar «dīzeņu Stalīna laikmetu» un Maskavu. Līdzīgas augstceltnes, kas būvētas bija Amerikas pirmo, gadsimta sākuma debesskrāpju sovjetizēts variants (atgādināsim, ka arhitekts O. Tilmanis līdzīgu projektu bija veidojis Ulmaņa laikā izsludinātajam Rīgas pilsētas biroja nama konkursam un arī viens no projekta konsultantiem arhitekts V. Oltarņevskis kādreiz bija piedalījies agrīno Nujorkas debesskrāpju būvē) tika uzcelti arī Varšavā un Bukarestē kā Padomju valdības dāvinājums. Baltijā gan šī ēka bija vienīgā, un kad celtniecības darbu vadītājs pulkvedis Izaks Glancs firi tehnisku grūtību dēļ gribēja atteikties no zvaigznes smailē, būvlaukumā ieradās pats

LZA AUGSTCELTNES VĒSTURISKĀS TRADĪCIJAS UN ATTĪSTĪBAS IZREDZES

Turpinājums no 1. lpp.

plaša bufete. Celniecības otrajā kārtā bija paredzēti izstāžu paviljoni ārpus pašas Augstceltnes, tāpat atbilstoša stila ēku celniecība Gogoļa un Puškina ielās, nojaucot seno krievu baznīcu, arī maģistrāles izbūve uz Daugavu, varbūt pat uzceļot ielas galā tiltu.

Celniecībai tuvojoties nobeigumam, bija skaidrs, ka kolhoznieki ēku nedabūs, jo tiem nebija līdzekļu ne kompleksa uzturēšanai, ne dzīvošanai tik lepnā viesnīcā. Bija miris Staļins, sākās viņa laikmeita ieceru pārvertēšana, Nikita Hruščovs bija pieņēmis principiālu lēmumu, ka lauksaimniecības zinātne esot jātuvinā laukiem, visi šāda profila institūti izvietojami ārpus galvaspilsētas. Varas gaitēnos dzima doma nodot ēku Zinātņu akadēmijai, kura kopš 1946. gada mīfinājās Finanču ministrijas namā Smiļšu ielā. Šķiet, ka ideja par Kolhoznieku nama pārņemšanu Zinātņu akadēmijai pieder toreizējam viceprezidentam Fricim Deglavam (bij. Valsts plāna komitejas priekšsēdētājam), vismaz visu sākotnējo saraksti, līdz pat savai nāvei 1957. gada 18. novembrī, ir veicis viņš. Pirmā vēstule Ministru Padomes priekšsēdētājam Vilim Lācim datēta ar 1956. gada 26. decembri, pēc tam 1957. gada 11. janvārī konkrēti lūgts nodot trīsstāvu korpusa kreiso spārnu Tehnisko zinātņu nodaļai, proti, Fizikas un varbūt arī citiem institūtiem.

Sekoja LKP CK un Ministru Padomes 1957. gada 12. marta lēmums par nobeigtās ēkas nodošanu no Lauksaimniecības ministrijas Rīgas pilsētas Izpildu komitejas bilancē ar noteikumu, ka Augstceltni bez konferenču zāles nodotu ilgtermiņa nomā Latvijas PSR ZA, bet konferenču zāli iznomātu Valsts Filharmonijai koncertu rīkošanai. Taču šāds lēmums Zinātņu akadēmiju neapmierināja: divi saimnieki šādā ēkā neesot iespējami vienotās ekspluatācijā un komunikācijā dēļ. 1957. gada jūlijā Rīgas Izpildu komitejas lēma, ka Augstceltnes nobeigtā daļa nododama ZA ilgtermiņa nomā uz 5 gadiem, bet konferenču zāle — Filharmonijai īstermiņa nomā uz 2 gadiem. Celniecība virzījās uz priekšu gausi, Deglavs bombardēja direktīvos orgānus ar jauniem pieprasījumiem. Nedēļu pirms viņa nāves 1957. gada 12. novembrī LKP CK un Ministru Padome pieņēma lēmumu, ka Augstceltnes trīsstāvu lejas zonas celniecība nobeidzama līdz 1958. gada 1. janvārim un LPSR ZA pārziņā nododama visa Augstceltne līdz ar konferenču zāli.

Taču 1958. gada vasaras beigās Augstceltnes lejas zona vēl nebija gluži nobeigta, Ministru Padomei bija jāpieņem atkārtots lēmums par celniecību. Pēdīgi 1958. gada rudenī uz Augstceltni pārcēlās ZA Prezidijs, nodaļas, tehniskais aparāts, Fizikas institūts (dažas telpas līdz 1962. gadam bija ierādītas arī Organiskās sintēzes institūtam).

Pa starpām bijušais ZA prezidents Jānis Peive bija kļuvis par LPSR Ministru Padomes priekšsēdētāju. Sekoja Ministru Padomes 1960. gada 4. februāra rīkojums par Augstceltnes nodošanu no Rīgas pilsētas bilances Zinātņu akadēmijas bilancē saskaņā ar 1. janvāra fāmi. Interesanti, ka ZA Augstceltnes vērtība toreiz bija notaksēta 27 miljoni 488 rubļi (pēc mainītā rubļa kursa — 2,75 milj. rubļi), bet šobrīd tās vērtība ir 2377397 latu, gandrīz 1:1. Tā Augstceltne nokļuva ZA valdījumā, un Akadēmija nobeidza ēkas celniecību 1961. gada beigās, 1962.—63. g. Zinātņu akadēmija galīgi atstāja telpas Smiļšu ielā. Bez Fizikas institūta uz Augstceltni pārcēlās Valodas un literatūras, Vēstures un materiālās kultūras, Ekonomikas institūti, izdevniecība «Zinātne», te sāka veidoties arī Astrofizikas laboratorija.

Nobeigtā «Kolhoznieku nama» nodošanu ZA rīcībā centās raksturot kā padomju valdības īpašu gādību par zinātni, un daļēji tā tas bija. Zinātnes prestižs Padomju Savienībā tolaik bija ļoti augsts, un minētie lēmumi laika ziņā bija visai tuvi pirmā «spuņņika» palaišanai un Gagarina lidojumam (1957.—61. g.). Saprota, «Kolhoznieku nams» bija samērā neērts un ne pārāk piemērots Zinātņu akadēmijai, celniecība un ēkas ekspluatācija bija dārgas, taču valsts dotētas plānsaimniecības apstākļos šo momentu ne pārāk izjuta. Augstceltne nespēja atrisināt visu ZA institūtu telpu problēmu, bija jāceļ akadēmiskās pilsētiņas Smerlī, mazliet vēlāk — Salaspilī un Kleistos. Taču Augstceltne nodrošināja ar telpām ZA centrālo, toreiz visai prāvo aparātu un daļēji arī humanitāra rakstura institūtus, un tiem laikiem ēka bija pietiekami reprezentabla un laikmēfīga.

ZA Augstceltnes konferenču zālē pat rīkoja vairākus ar zinātni nesaistītus pasākumus. Jāatceras bēdīgi slavenā LKP CK sasauktā republikas radošo darbinieku apspriede par ideoloģiju 1963. g. 22. martā, kur A. Peļses un A. Vosa vadībā iznīcinoši kritizēja Ojāru Vācieti (par «nesaprotamo» poēmu «Eiņšteināna»), Vizmu Belševicu, Māri Čaklo, Evaldu Vilku, Montu Kromu.

Bef kādi zinātnei paliekoši veikumi saistīti ar Augstceltni? Vispirms, Fizikas institūta 10 gadu laikā te veikti nozīmīgi pētījumi magnetohidrodinamikā, te J. Daube izbūvēja pirmo oriģinālo ESM Latvijā «LM-3», te veikti pirmie OSI vielu struktūru pētījumi. Šajā ēkā veidots Raiņa rakstu akadēmiskais izdevums 30 sējumos, Jāņa Endzelīna darbu izlase, 9 sējumu Latviesu literārās valodas vārdnīca, dažādi terminoloģijas krājumi un vārdnīcas, aizsākts fautas dziesmu akadēmiskais izdevums, toreizējie Latvijas PSR un Rīgas vēstures lielizdevumi, grāmata par sarkanajiem latviešu strēlniekiem. Būtu atzīmējama arī Latvijas PSR Mazā enciklopēdija (1966.—70. g.), jo ZA bija Enciklopēdiju redakcijas pirmā mītne. Vērienīgs ir bijis izdevniecības «Zinātne» darbs grāmatu un žurnālu rediģēšanā, te 1965. gadā veidojās pirmie plašāka mēroga žurnāli par heterociklu ķīmiju, polimēru mehāniku, magnētisko hidrodinamiku (ko angļu tulkojumā izdeva un izdod ASV), te notiek Broces «Monumente» rediģēšana, u. tml.. Šajā ēkā vismaz daļēji tapušas T. Vilciņa grāmata par profesiju prestižu Latvijā, V. Samsona grāmata par sarkanajiem partizāniem, P. Guljana grāmata

par Latviju PSRS faufsaimniecības sistēmā, daudzi literatūrzinātnieki, mākslas zinātnieki, teātra zinātnieku fundamentāli darbi. Ilgus gadus te mīt Latviešu folkloras krātuve ar leģendāro «Dainu skapi», te ritējusi šo krājumu sistematizācija un datorizācija. Tāpat te ritējis darbs latviešu etnogrāfijas, valodniecības un citās jomās.

Saprota, galvenie ZA institūtu pētījumi veikti ārpus šīs ēkas — institūtos, bibliotēkās, laboratorijās, humanitāro nozaru pārstāvju gadījumā — arī mājās, taču neapšaubāmi šīs tās no paveiktā saistīts ar šo dīvaino ēku.

Augstceltnē notikušas arī vairākas plašas zinātnieku konferences — IV Baltistikas konference 1980. g. septembrī (piedaloties arī mūsu tagadējiem ZA ārzemju locekļiem T. Fennelam, T. Matiasenam, V. Rūķei-Draņīnai, V. Smidam), pāvesta Jāņa Pāvila II Baltijas apmeklējuma laikā viņam veltītā fenomenoloģijas konference (1993), vēsturnieka E. Andersona piemiņas konference par Latvijas historiogrāfiju (1990), Kārļa Ulmaņa piemiņas konference (1990), vērienīgā Krišjāņa Barona 150 gadu jubilejas konference ar turpmāk tradicionālajām Barona folkloras dienām. Te regulāri notiek Jāņa Endzelīna konferences, arheologu un etnogrāfu atskaites sesijas, latviešu literatūras gada devuma izvērtējums Andreja Upīša dienā u. tml., te darbojas gandrīz kopš dibināšanas Latvijas zinātņu vēstures asociācija un ir noturētas vairākas Baltijas zinātņu vēstures konferences (1962, 1968, 1975, daļēji 1996), Latvijas grāmatniecības 400 gadu konference (1988), Fundamentālās bibliotēkas 450 gadu (1974) un Mišņa bibliotēkas 100 gadu (1985) jubilejām veltītas sesijas, arī vairākas vērienīgas dabaszinātņu un medicīnas konferences; te daļēji ritēja arī lielā IUPAC 7. Starptautiskā Dabaszinātņu simpozija darbs (1970. g.) — preses konferences, presimpozīji (starp citu, sakarā ar to 1970. g. Augstceltnē pirmoreiz izveidota kafetnīca). Te notikuši vairāki F. Canderu piemiņas lasījumi ar izcilāko PSRS raķešu konstruktoru un kosmonautu (Bikovska, Jelisejeva, Kizima) līdzdalību un Zentas Loginas kosmisko motīvu izstādi. Kopš 1963. g. te aizstāvētas ļoti daudz doktora un kandidāta disertācijas nodaļu apvienotajās disertāciju padomēs. Ar lekcijām plašākam vai šaurākam klausītāju lokam te uzstājušies trimdas zinātnieki M. E. Straumanis, U. Ģermanis, E. Andersons, A. Ezergailis, Freibergi, te referējuši krievu zinātnieki A. Bergs, Aganbegjans u. c.

Kopš 1958. gada te notikuši visi ZA īstenotie pasākumi — prezidija sēdes, kopsapulces un pilnsapulces, arī bēdīgi slaveni notikumi, kā P. Dzērves izslēgšana no ZA sastāva, vēstules parakstīšana pret A. Saharotu, tikšanās ar odiozo PSKP CK zinātnes nodaļas vadītāju S. Trapeznikovu. Bet arī — akademiķes R. Kukaines organizētās diskusijas par ekoloģiju sakarā ar Daugavpils HES, Olaines ķīmijas kompleksu u. c. 1986. g. 24. decembra sēdē — «Ziemassvētku kaujā» te noraidīja Daugavpils HES celniecību, un vēlāk, 1987. g. jūlijā, M. Ramāns to pirmoreiz te deklarēja oficiāli.

Atmodas gados te sākti veidot priekšlikumi par latviešu kā valsts valodas statusu (1988), notikušas kādreiz visai aktīvās LTF ZA nodaļas organizētās diskusijas par Latvijas neatkarības atjaunošanu, Satversmi, zinātnes organizācijas modeli un finansējumu Latvijā, kuru rezultātā dzima Latvijas Zinātnes padome (1989.—90.). Tāpat te lielā mērā veikti priekšdarbi Viskasauls latviešu zinātnes kongresa organizēšanai (1991) un kongresa laikā notikusi emocionālā sēde ar LZA ārzemju locekļu piedalīšanos. Šajā ēkā ir notikusi gan bēdīgi slavenā tikšanās ar Gorbačeva emisāru Vadimu Medvedevu (1988. g. rudenī), gan arī nākamo LTF deputātu sanāksmes par Latvijas neatkarības atjaunošanas stratēģiju un darbu parlamentā (1990. g. aprīlī).

Augstceltnē ir notikušas arī visas diskusijas un norises ZA transformācijas sakarā, arī 1992. g. 4. februāra kopsapulce, piedaloties Zviedrijas Karaliskās Zinātņu akadēmijas prezidentam Laurentam, jauno LZA locekļu vēlēšanas un pilnsapulces, tikšanās un sarunas ar G. Ulmani, I. Godmani, M. Gaili, V. Birkavu u. c., dažas no Baltijas valstu ZA vadītāju apspriedēm (1990., 1993). Kopš 1993. gada te notiek LZA publiskās sēdes, kurās arvien nozīmīgākas kļūst letonikas sēdes (par valodu, kultūrpeminekļiem, folkloras situāciju Latvijā, par «Lbiešu krastu» un Sēlijas reģionālajām problēmām u. tml.).

Tāpat te notikušas diskusijas par Ventspils Starptautiskā Radioastronomijas centra (VSRAC) veidošanu, par Baltijas stratēģisko pētījumu centru, Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmijas institūta «EUROLAT» pasākumi, te organizēts «Kristīgā un laicīgā dialog». Pēdējos gados te notiek visi Latvijas Zinātnes padomes pasākumi, daļēji arī Latvijas Zinātnieku savienības darbība, vārdu sakot, Latvijas zinātni kopumā vienjoši pasākumi.

Rezumējot uzskaitīto, kas ne tuvu nav pilnīgs, varam secināt, ka 40 gados Zinātņu akadēmijas un tās Augstceltnes loma Latvijas zinātnes dzīvē un daļēji arī sabiedriskajās norisēs nav bijusi nepamanāma, kaut arī ne visi pasākumi bijuši pozitīvi ievirzīti.

Un te nu nokļūstam pie sākumā uzdotā jautājuma — vai atrašanās Augstceltnē ir cēlusi ZA prestižu, veicinājusi vai mazinājusi tās lomu sabiedrībā, Latvijā. Saprota, attieksme pret pašu celtni latviešu sabiedrībā allaž bijusi noraidoša, tā uzlūkota kā svešķermenis. Arī vecā zinātņu akadēmija dažkārt ir tikusi uzlūkota par konservatīvisma citadeli Latvijā, vismaz 70.—80. gados, jo atšķirtībā, piemēram, no Raktisnieku vai Mākslinieku savienības, LKF, vecā režīma ietvaros tā nav īpaši veicinājusi mūsu kultūrvēstures vai nacionālās identitātes manifestēšanos vai vismaz darījusi to pārāk piesardzīgi. Taču zinātnes prestižs bijis salīdzinoši augsts un nav noliedzams, ka šajā laikmetā zinātni Latvijā reprezentēja galvenokārt ZA ar tās institūtiem. Nēnēmos tomēr apgalvot, ka attieksme pret Augstceltni un tur izvietoto ZA vadību institūtos būtu viennozīmīgi pozitīva. Strādādams ilgus gadus Organiskās sintēzes institūtā, esmu jutis reizē gan to bijību, gan to nīci-

nājumu, ko reālie zinātnieki veltīja Augstceltnē. Šajā ēkā, īpaši tās interjeros mājīga sovjetisma gars un stils, un zinātnieki vairītās izmantot ēku reprezentabliem, starptautiska mēroga zinātnieku pasākumiem. Jāpiebilst, ka Augstceltnes celniecības laikā tika pieņemts lēmums, kas nosodīja «kā pretvalstisku pastāvošo naudas un materiālo līdzekļu izšķērdības praksi sabiedrisko un administratīvo ēku apdarē, iekārtošanā un iekšējā apdarē», t. i. arhitektūras «pārmērības» («izlīšestva»). No vienas puses, ir labi, ka, piemēram, Treilons neveidoja paredzēto kupola gleznojumu Augstceltnes lielajā zālē, no otras puses, zēl, ka gadu desmitiem netika domāts par mājīgu, pievilcīgu, europejisku, cilvēciskās dimensijās ieturētu interjeru veidošanu. Gaisotne te no laika gala palikusi nemājīga, bez gara. Tā sabiedrībā, īpaši Atmodas gados, izpaudās negatīvisms gan pret Zinātņu akadēmiju kā privilēģētu, konservatīvu, no Latvijas atrautu kastu, gan arī pret tās mājokli — Staļina arhitektūras reprezentanti. Dzejnieks un mediķis Jānis Liepiņš, pats izbījis ZA darbinieks, pat aicināja šo celtni nojaukt.

Savs labums arī bija — un, proti, uz ēku neradās spēcīgi pretenzijas. 1992. gadā šurp mēģināja pārcelt gan Tieslietu ministriju, gan Rīgas Domi, taču šos mēģinājumus bez lielākas piepūles izdevās atvairīt. Šajā laikā tika arī mēģināts mainīt celtnes «auru» — 1993. gada februārī līdz ar jauno ZA karogu LU Teoloģijas fakultātes dekāns profesors R. Akmentiņš iesvētīja arī pašu Augstceltni. Akadēmijai pārveidojoties, ēkā ienākot arī citiem zinātnes pārstāvjiem, pamazām zuda — vismaz zinātnieku apziņā — ēkas negatīvā reputācija, sabiedrība to uztvēra mazāk nervozi. Ceļu lauzt sāka viedoklis, ka katrs laikmets Rīgā atstājis savas arhitektūras liecības, un arī Augstceltne ir kāda laikmeta, netikama laikmeta varbūt pat unikāla liecība, kas laika gaitā var kļūt pat interesanta un gūt arhitektūras pieminējam nozīmību. Ekā atrodas Jundža Baltijas stratēģisko pētījumu centrs, Buika zinātnes un dialoga centrs, humanitārie institūti, veidojas Franču centrs, ir sarunas par Čakstes Demokrātijas fonda pārnākšanu šurp, kas arī maina priekšstatu par ēku un norisēm tajā.

Tiesa, pēdējos gados ēkā bez zinātņu institūcijām iemītinājās jo daudzas citas iestādes, kas nodrošina dārgo ēkas ekspluatāciju. Tās ir dažādas firmas, SIA, Praktiskās psiholoģijas institūts, par ko mūsu astronomi errovas, ka tā un arī šī institūta direktora Mihailova uzvārds kā zvaigzņu nosaukumi Herakla zvaigznājā esot iekļauti kādā apšaubāmā Sveices komercizdevumā. Taču šo iestādījumu maksātās īres naudas, arī no «Latvīnādes» un Viktorijas bankām ir ļāvis ēkā noturēt institūtus, pašu Zinātņu akadēmiju vismaz fādā līmenī, ka nomaksājama to infrastruktūra, turklāt šie ienēmumi palīdz uzturēt ārpus sezonas arī Lielupes Zinātnes namu. Zinātnes fanansējums un prestižs sabiedrībā, diemžēl ir kritušies, fādēļ īfin kā nav vajadzības pēc lielās zāles, par ko Akadēmija kādreiz tā cīnījās. Pēdējos gados zinātnieki, šķiet, ienākuši zālē tikai divreiz — Zinātnieku Savienības kongresā un Akadēmijas jubilejas svinīgajā kopsapulcē. 1992. gadā no sienām nokalti ģipsi veido tie zinātnieku portreti. Dažus no tiem — Mendeļejevu, Canderu, Lomonosovu, Darvinu — ir zēl, tie bija samērā kvalitatīvi veidoti, L. Bukovska darbi, citi, kā Endzelīns, Upīšis bija darināti pavisāk. Kopš 1993. gada zāli saviem dievkalpojumiem svētdienās trē Rika Rennera Rīgas Vasarsvētku draudze, pentakostā, dažkārt arī nacionālās kultūrbiedrības (ukraiņu, baltkrievu, arī krievu, kas atbilst Maskavas foršates profilam). Būtibā netiek vairs izmantota arī kinozāle.

Un tad nu vietā jautājums, vai Zinātņu akadēmijai vispār būtu jātur pie šīs ēkas. Nule, 31. janvārī notikušajā preses konferencē jau demisionētais valsts ministrs Pēteris Cimdiņš sacīja: «Zinātņu akadēmijai ir jāatrod un jāpastiprina sava loma visā Latvijas izglītības un zinātnes politikā. Zinātņu akadēmijai jānod fās garīgajam aicinājumam atbilstoša vieta un arī telpa. Visiem zināmā augstceltne vairs nav tam piemērota, vajag uzcelt modernas telpas. Zinātņu akadēmijai vajag pievilcīgas telpas un pievilcīgu vietu.» Kā lai komentē šo izteikumu? Principā tam varētu pievienoties, jau savā laikā, 1992. gada janvārī, biju ierosinājis Zinātņu akadēmijai perspektīvā ierādīt telpas jauncelāmā Melngalvju nama kompleksā. Protams, pašreizējās telpās izjūtam zināmu stilistisku diskomfortu, kontrastu starp jauno ZA gara meklējumiem un līdzšinējo ārējo čaulu, ne velti ZA goda locekļu saietam nupat meklējām telpas Reiferna namā un vienu otru humanitārām zinātnēm veltītu sēdi rīkojam Rīgas Latviešu biedrības ēkā. Šajā ziņā LZA situācija ir sliktāka nekā mūsu kaimiņu akadēmijām Igaunijā un Lietuvā. Taču laikam jau nekas labāks netiek piedāvāts — 1992. gadā, kad mūs grasījās mest ārā, piedāvāja telpas vai nu «Kaķu mājā» vai Elektronikas un datorzinātņu institūtā, kurp domāja pārvietot arī humanitārā profila institūtus. Piedāvāja arī Salaspilī un Matīsa ielas Inženier tehnoloģijas centru. Ir gluži skaidrs, ka tā būtu bijusi Zinātņu akadēmijas likvidēšana un arī humanitāro institūtu bojāeja. Šodien, šķiet, stāvoklis šajā ziņā nebūt nav labāks. Solījumi ierādīt vai uzcelt ZA jauno ēku diemžēl jāuzskata par nerealistiskiem. Sā vai fā, Zinātņu akadēmijai un Zinātnes Padomei, ja tās grib reāli funkcionēt, jābūt lokalizētām pilsētas centrā, zinātniekiem viegli pieejamā vietā. Ģeogrāfiskā ziņā Augstceltne daudz maz atbilst šim prasībām, kaut arī nav patīkami mūžīgi iet cauri firgum.

Pēdējos gados daudz ir paveikts gan ZA prestiža celšanai, gan arī tās valdījuma tiesību nostiprināšanai uz šo ēku. Pateicoties Ministru Prezidentam Valdim Birkavam, Augstceltne 1994. gada jūlijā ir nodota ZA valdījumā, nupat, 1996. gada 4. decembrī, tā ir ierakstīta Zemesgrāmatā uz LZA vārda. Tā ir liela uzvara, tāpat kā apstākļi, ka Saema 1997. gada 23. janvārī vienbalsīgi apstiprinājusi LZA Hartu, legalizējot Zinātņu akadēmiju atjaunotajā Latvijā un nostiprinot tās tiesības. Savukārt Rīgas Dome pērn ir piešķirusi lauku-

Turpinājums 3. lpp.

LZA AUGSTCELTNES...

Turpinājums no 2. lpp.

mam, uz kura atrodas Augstceltne, Akadēmijas laukuma nosaukumu. Arī pats Zinātņu akadēmijas vārds sabiedrībā pēdējos 5 gados ir guvis jaunu skaņu. Šādos apstākļos atstāt pašreizējo mitekli būtu vairāk nekā neapdomīgi, kaut arī tālākā nākotne šādu iespēju neizslēdzam. Nodomu pārdoēt ēku komercstruktūrām tirdzniecības biroju nama iekārtošanai, kā tiek baumots, šodien var vērtēt tikai kā vēl vienu triecienu Latvijas zinātnē.

Augstceltnes saglabāšana skar ne tikai Zinātņu akadēmiju — galu galā Akadēmijai pašai nemaz tik daudz telpu nevajag, taču vispirmām kārtām tas skar šajā ēkā izvietoto humanitāro institūtu likteni. Būsim realisti — izmešana no telpām nozīmētu šo institūtu likvidēšanu to pašreizējā statusā. Mūsaprāt, saprātīgākais risinājums šobrīd varētu būt Letonikas centra izveidošana Zinātņu akadēmijas paspārnē, cieši sadarbojoties ar Latvijas Universitāti, Kultūras ministriju un varbūt arī Kultūras un mākslu augstskolu asociāciju. Letonikas nacionālo centru ir paredzēts veidot saskaņā ar Ministru kabineta š. g. 28. janvāra rīkojumu. Zinātņu akadēmija jau ir daudz darījusi letonikas programmas izveidošanā, ir organizētas 19 letonikai veltītas LZA sēdes, Zinātņu akadēmijas sēžu virknē pēdējo divu gadu laikā tās kļuvas par galvenajām, «LZA Vēstis. A sērija» ir letonikas publikāciju galvenais forums. Sadarbībā ar kaimiņu zinātņu akadēmijām tiek veidots plašāks projekts «Baltika» humanitāro zinātņu attīstībai visās trijās Baltijas valstīs, atbalstu sola arī Ziemeļvalstu ZA. Visi četri potenciālie letonikas institūti pašreiz atrodas šajā ēkā, arī pārejot LU sastāvā, tie tēpat vien, šķiet, paliks. Būtu saprātīgi, ka vismaz šajā stadijā potenciālie letonikas institūti kooperētos ar Zinātņu akadēmiju, kopīgi izstrādātu šāda centra nolikumu un arī telpu jautājumu. Domāju, ka vismaz tuvākajā laikā gan Zinātņu akadēmijai, gan Letonikas centram būtu jāpaliek augstceltnē, bet varbūt ar laiku abas institūcijas varētu iegūt jaunas, cienīgākas telpas, kaut vai jaunajā Nacionālās bibliotēkas kompleksā. Taču tā nav tuvākās nākotnes problēma. Aicinu visas ieinteresētās puses šo problēmu kopīgi izvērtēt.

Un pēdējais — ja Zinātņu akadēmija ilgāku vai īsāku laiku paliek šajās pašās telpās, tās tomēr vajadzētu kaut kādā mērā padarīt akadēmijas cienīgākas un arī Zinātnes padomes un pārējo zinātnes institūciju cienīgākas. Galu galā tā ir Latvijas zinātnes prestiža lieta — brauc delegācijas no citām akadēmijām, Eiropas Savienības, nāk valstsvīri, diplomāti, zinātnieki. Karoga zāle ir daudz maz pieņemama, bet ieeja Zinātņu akadēmijā, vestibils un pārējais stipri vien bojā kopiespaidu. Saprotu, ka domāt par lielākiem pārkārtojumiem šajā trūcībā ir pagrūti, taču varbūt kādus palatīvus risinājumus vajadzētu rast.

Tā nu no Augstceltnes celtniecības un Akadēmijas darbības pirmajiem gadiem esam nonākuši pie mūsdienu problēmām, pie ēkas veidola un pie Letonikas centra. Šīs problēmas ir būtiskas gan mūsu Zinātņu akadēmijai, gan humanitāro zinātņu tālāktīstībai, par tām jādomā kopā, varbūt pat visai sabiedrībai. Ilgtermiņa domāšanā mēs nonāksim pie nākotnes vīzijas — Latvijas un tās zinātnes, kādu to vēlamies redzēt. Īstermiņa domāšanā mums pagaidām jāapmierinās ar to, ka mēs esam tādi, kādi esam, un esam tur, kur esam, cenšoties nepazaudēt mazumiņu, kas mums ir, bet reizē arī cenšoties pašreizējo situāciju vērst sev un citiem par labu.

REPLIKA

KAS IESAKA NOBELA PRĒMIJAS?

Pirms neilga laika «Diena» rubrikā «Populārs cilvēks» lasītājus iepazīstināja ar mūsu akadēmijas ārzemju locekli Jāni Priedkalnu, stādot viņu priekšā kā Nobela prēmiju ieteicēju. Ir ļoti liels prieks un pagodinājums, ka mūsu tautieti prof. J. Priedkalnu Nobela prēmiju komiteja aicina dot slēdzienu par šai prēmijai izvirzīto darbu kvalitāti medicīnā, bet šo tēmu varētu papildināt, pastāstot, ka latviešu un latviešu izcelsmes zinātnieku sadarbība ar Nobela prēmiju komiteju sniedzas jau veselu gadsimtu.

Gadsimta sākumā prof. P. Valdens, tuvs Svantes Areniusa draugs, regulāri sniedza vērtējumus Nobela balvu komitejai ķīmijā. Starptautiskā starp 1. un 2. pasaules karu neatkarīgās Latvijas gados arī Universitātes ķīmijas un medicīnas fakultātes mācībspēki vērtēja Nobela prēmijas pretendentu darbus. Lai pieminam prof. Mārtiņu Zili, prof. Hermani Buduli medicīnā, prof. Valdemāru Fišeru un profesoru Mečislavu Centneršvēru — no ķīmiķiem. Kaut arī ieteikumi ir konfidenciali, man ir iznācis redzēt kopijas no šim atsauksmēm dažādos personīgos arhīvos.

1992. gadā tika noslēgts līgums starp Zviedrijas Karalisko Zinātņu akadēmiju, kura, kā zināms, piešķir Nobela prēmijas zinātnē, un Latvijas Zinātņu akadēmiju, un kopš tā laika Latvijas zinātnieki tiek regulāri aicināti sniegt vērtējumus par Nobela prēmijām fizikā, ķīmijā un biomedicīnas zinātnēs. Taču arī padomju iekārtas gados Latvijas zinātnieki ir šādu vērtējumus snieguši, piemēram, prof. J. Lazovskis — trīs reizes, arī netaisnīgs J. Erenpreiss. Arī mēs visi esam devuši atsauksmes par darbiem ķīmijā. Domāju, ka tādu zinātnieku kopumā varētu būt visi 20.

Par ko tas liecina? Pirmkārt, par Nobela prēmijas kandidātu izvirzīšanas zināmu demokrātismu. Otrkārt, Zviedrijas Karaliskā Zinātņu akadēmija parāda savas simpātijas Baltijai. Kopš sadarbības līguma noslēgšanas izveidojušies labi zinātniskie sakari ar Nobela prēmiju komiteju ķīmijā, tās priekšsēdētājiem netaisnīgs prof. Fredgu un prof. Gronovicu, kurš, starp citu, ir LZA izdotā žurnāla «Heterociklisko Savienojumu Ķīmija» redkolēģijas loceklis.

Nobela prēmiju ieteikumi ir konfidenciali, tādēļ neatklāšu, ko esmu vai neesmu ieteicis. Zinātnieku aprindās nav pieņemts to īpaši ajišēt.

Jānis STRADIŅŠ

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

Pielikums
LZP ZSKK 1997. gada 25. februāra
lēmumamLZP STARPTAUTISKO PASĀKUMU FINANSEJUMS
1997. GADĀ
(2. pielikums)

Nr. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Finansējuma pieprasītais Ls	Finansējuma piešķirtais Ls
1. Dalības maksa starptautiskās organizācijās				
1.	LLU Veterinārmedicīnas fakultāte	Biedra nauda Augstākās Veterinārās izglītības Eiropas Asociācijā, P. Keidāns	300 ECU	atteikt
2.	Radioastrofizikas observatorija	Biedru nauda Starptautiskajā Astronomijas Savienībā (SAS), A. Balklavs-Grinhofs	2820 SF	atlikt
3.	Latvijas Akadēmiskā bibliotēka	Biedra nauda Eiropas «pelēkās» literatūras izmantošanas asociācijā EAGLE, E. Karnītis	600	300
4.	Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūts	Biedra nauda Starptautiskajā organizācijā cīņai pret vīzi, M. Murovska	875 USD	atteikt
5.	Latvijas Nacionālais Bošanās centrs	Biedra nauda starptautiskajā organizācijā «Botanic Garden Conservation International», K. Buivids	100	100
6.	RTU Elektrotehnisko un elektronisko materiālu un tehnoloģiju institūts	Biedra nauda European Scientific Institute par 1996. un 1997. gadu, J. Dehtjars	286,76	290
2. Starptautisko konferenču organizēšana				
1.	Latvijas Universitāte	Starptautiska konference «Vide. Cilvēks. Resursi» (22.—24.09.97., Rīga, Latvija), M. Kļaviņš	460	400
2.	Latvijas Universitāte	Starptautisks seminārs «Termogrāfijas izmantošana siltuma zudumu diagnostikā» (07.—11.02.97., Latvija), A. Jakovičs	800	600
3.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	Starptautiska konference «Trends in Neuroprotective Drugs: Design, Pharmacology and Clinics» (30.05.—01.06.97., Latvija), V. Kluša	1000	500
3. Piedalīšanās starptautiskās konferencēs				
1.	Rīgas Tehniskās universitātes Ķīmijas tehnoloģijas fakultāte	Starptautiskais simpozījs «Symposium on World Cultural Heritage» (23.02.—01.03.97., Vācija), L. Krāģe	450 DEM	155
2.	Latvijas Lauksaimniecības universitāte	25th International Exhibition of Inventions, New Techniques and Products (11.—20.04.97., Zēneva, Šveice), G. Moskvins	1950 DEM	atteikt
3.	RTU Polimērmateriālu institūts	Zinātniskā konference «Europhysics conference on Macromolecular Physics and 4th International Symposium on Thermoplastic Elastomers» (05.—08.05.97., Polija), J. Kajaks	300 USD	145
4.	Rīgas Tehniskās universitātes Fizikas kafedra	3. Starptautiskā konference «Computer Methods and Experimental Measurements for Surface Treatment Effects» (15.—17.07.97., Lielbritānija), J. Blūms	430 GBP	atteikt
5.	Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūts	Konference «Microbial Response to Stress: what's new and how can it be applied?» (15.—18.03.97., Portugāle), A. Rapoport	300	200
6.	LU Cietvielu fizikas institūts	European Materials Research Society starptautiskā konference (16.—20.06.97., Starsburga), J. Kotomins	250	250
7.	LU Matemātikas un informātikas institūts	3. Eiropas konference par algoritmisko mācīšanās teoriju (17.—19.03.97., Izraēla), M. Freivalds	260 USD	150
8.	Latvijas Kardioloģijas institūts	Amerikas Hipertenzijas biedrības 12. zinātniskā konference (27.—31.05.97., ASV), D. Matisone	575 USD	335
9.	Latvijas Kardioloģijas institūts	Amerikas Hipertenzijas biedrības 12. zinātniskā konference (27.—31.05.97., ASV), D. Liepiņa	575 USD	335
10.	RTU Biomateriālu ZP laboratorija	Eiropas Keramikas Biedrības 5. konference (22.—26.06.97., Francija), L. Bērziņa	400	400
11.	Elektronikas un datorzinātnes institūts	International Baltic IT&T 97 Conference (02.—05.04.97., Latvija), V. Zagurskis	50 USD	30
12.	Rīgas Tehniskās universitātes Būvniecības fakultāte	Starptautiskā konference un izstāde «Pulvermateriāli un tehnoloģija-97» (17.—21.03.97., Baltkrievija), V. Mironovs	100	58
13.	Rīgas Tehniskās universitātes Ķīmijas tehnoloģijas fakultāte	4. Kembridžas simpozījs «Oligonukleotīdu ķīmija un bioloģija» (31.08.—03.09.97., Anglija), E. Bizdēna	277	200
14.	Valsts Eksperimentālās un klīniskās medicīnas institūts	Pasaules Veselības Organizācijas un Starptautiskās Diabēta Federācijas kongress (26.02.—01.03.97., Portugāle), M. Marga	300 USD	175
15.	LV Koksnes ķīmijas institūts	Starptautiskais kongress R'97 (Recovery, Recycling, Reintegration) (04.—07.02.97., Šveice), A. Treimanis	600 CHF	235
16.	Neorganiskās ķīmijas institūts	Starptautiska konference «International Conference on Metallurgical Coatings and Thin Films» (21.—25.04.97., ASV), I. Vītiņa	350	300
17.	LV Koksnes ķīmijas institūts	8. Eiropas Biotehnoloģijas kongress (ECB 8) (17.—21.08.97., Ungārija), M. Leite	650 DEM	225
18.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	Eiropas Neiropeptīdu kluba 7. konference (21.—24.05.97., Vācija), V. Kluša	300 DEM	105
19.	LU Cietvielu fizikas institūts	Starptautiskā konference «Desorption Induced by Electronic Transitions» (08.—11.04.97., Anglija), G. Vāle	172	140
20.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	NATO organizētā konference «Free Radicals, Oxidative Stress and Antioxidants. Pathological and Physiological Significance» (24.05.—04.06.97., Turcija), Z. Koronova	300	200

Turpinājums sekos

FEMIRC-LATVIA

(PĒTĪJUMU, TEHNOLOĢIJU UN ATTĪSTĪBAS EIROPAS INTEGRĀCIJAS CENTRS)

Adrese: LTC
Aizkraukles iela 21
Rīga, LV-1006, Latvija
Tel: 558799, 558794
Fax: 7310027
E-mail: femirc@edzi.lza.lv

Projekta zinātniskais vadītājs: LZA akadēmiķis sekretārs, prof. Andrejs Siliņš (tel. 7211405).

Projekta koordinators: LTC direktors, prof. Jānis Stabulnieks (tel. 558663).

Pētījumu, tehnoloģiju un attīstības Eiropas integrācijas centrs (FEMIRC-Latvia) ir izveidots ar Eiropas Savienības (ES) finansiālo atbalstu (INCO-COPERNICUS projekts Nr. 20533), lai veicinātu Latvijas ekonomisko attīstību, integrējot ES un Latvijas zinātniski pētniecisko un industriālo potenciālu. Centrs izveido un attīsta organizatorisko infrastruktūru, lai informētu par ES pētījumu, tehnoloģiju un attīstības (PTA) aktivitātēm, konsultētu par sadarbības iespējām, kā arī, lai stimulētu zinātnisko pētījumu rezultātu un tehnoloģiju izmantošanu Latvijas tautsaimniecībā.

Projektā piedalās sekojošas partnerorganizācijas:

1. Latvijas Tehnoloģiskais centrs (koordinators);
2. Latvijas Zinātņu akadēmija;
3. Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera;
4. VDI/VDE Tehnoloģijas un informācijas centrs (Vācija).

Centra galvenās funkcijas:

1. Iepazīstināt interesentus Latvijā ar ES PTA politiku, programmām un piedalīšanās iespējām šajās programmās.
2. Organizēt Latvijas tautsaimniecības uzņēmumu, augstākās izglītības un pētniecisko iestāžu pieeju informācijai par ES PTA programmām un rezultātiem.
3. Veicināt Latvijas uzņēmumu, augstskolu un pētniecisko institūtu PTA rezultātu starptautisku pielietojšanu.

Centra darbības veidi:

1. Sniedz informāciju un padomus par ES PTA programmām un iespējām piedalīties tajās.
2. Nodrošina piekļu elektroniskajam datu pārraides tīklam un tā datu bankām.
3. Sniedz konsultācijas par pieeju noformēšanu ES PTA projektiem.
4. Informē ieinteresētās ES organizācijas par PTA potenciālu Latvijā.
5. Veicina inovāciju un tehnoloģiju izplatīšanas procesus.
6. Sniedz padomus par tehnoloģiju pārneses pasākumiem.
7. Konsultē tehnoloģiju marketingā un PTA rezultātu pielietojšanā.
8. Konsultē uzņēmumus tehnoloģisko vajadzību definēšanā.
9. Organizē pasākumus, lai iepazīstinātu Latvijas iedzīvotājus ar globālās informācijas sabiedrības būtību. FEMIRC-LATVIA (Pētījumu, tehnoloģiju un attīstības Eiropas integrācijas centrs) strādā ciešā sadarbībā ar Latvijas valdības institūcijām. Tā darbība aptver visu Latvijas teritoriju.

VIKTORS HAUSMANIS UN TRIMDAS AKTIERI

J. Rozes grāmatnīcā 26. februārī bija pulcējušies akadēmiķa Viktora Hausmaņa tuvākie «darba un cīņu biedri» — teātra kritiķi, darba biedri institūtā, apgāda «Preses nams» darbinieki, teātra mīļotāji, kā arī neiztrūkstojā Baiba Šaberte un Andrejs Volmārs, lai atzīmētu vienreizīgu notikumu — grāmatas «Latviešu aktieri trimdā» klajā laišanu. To bija pagodinājuši aktrise Hilda Prince-Uršteina un Amerikas Latviešu teātra administrators Kārlis Kuzulis no ASV, kā arī aktieris, režisors, lugu rakstnieks Jānis Gulbītis no Zviedrijas. Tā kā V. Hausmanis nekad nav noliedzis, ka ir dāmu (teātra dāmu, profams) draugs, tad jākonstatē, ka viņš ir pratis savas grāmatas tapšanā iesaistīt arī Elzu Radziņu un Veltu Līni, nemaz jau nerunājot par čaklo teātra vēstures rūķīti Veltu Krūzi. «Vīriešu pusi» imponanti pārstāvēja Kārlis Sebris.

Apgāda «Preses nams» vadītāja Māra Caune atzina, ka nav vēl atfapsies no iepriekšējā «dulluma» — Liliņas Dzenes grāmatas par jubiliāri Elzu Radziņu («Draiskā peonija»), kad jau klajā nākusi šī V. Hausmaņa trimdas latviešu teātra spēlētāju enciklopēdija. Tas nebūtu bijis iespējams bez ārzemju latviešu finansiāla atbalsta (PBLA Kultūras komisija, Austrālijas latviešu organizācijas, privātpersonas). Skaisti izdoto un ilustrēto grāmatu iespējams iegādāties pat par visai mērenu (vienas biezās gultas lubenes) cenu, tādēļ M. Caune izteica iespēju — ja grāmatas metiens tiks izpirkts, būs iespējams nodrukāt papildus metienu ar vēl vairāk ilustrācijām.

Teātra kritiķe, vēsturniece un rakstniece Liliņa Dzene izteica kopēju vēlmi — lai šai grāmatai pievienotos tik pat izmelošā Latvijas latviešu aktieru enciklopēdija vai, vēl labāk, izdevums, kurā viņi visi būtu vienkopus — no A līdz Z, jo aktiera darbs un atmiņas par viņu ir viegli gaistoša viela.

V. Hausmanis saviem tuvākajiem palīgiem dāvāja grāmatu ar autogrāfu. Citi autogrāfu gribētāji grāmatu pirka veikalā. Visiem, kas interesē šis unikālais izdevums, silti iesaku iegriezties «Preses nama» grāmatnīcā vai kioskā, kur grāmata «Latviešu aktieri trimdā» nopērkama ievērojami lētāk.

Z. KIPERE

IESPĒJA PIEDALĪTIES EIROPAS TELEMĀTIKAS PROGRAMMĀ

Ja Jūs nodarbojaties vai gatavojaties nodarboties ar telemātikas tematiku un vēlaties to darīt sadarbībā ar Eiropas Savienības valstīm, tad nepalaidiet garām iespēju iekļauties Eiropas Savienības finansētajos projektos.

1996. gada 17. decembrī Eiropas Komisijas Ģenerāldirektorāts — XIII (Telekomunikācijas, informācijas tirgus un pētniecības rezultātu ekspluatācija); Telemātikas pielietojumi (tīkli un pakalpojumi); Informācijas industrija un tirgus, valodas apstrāde) ir izsludinājis aicinājumu iesniegt projektu pieteikumus programmām «Telemātikas pielietojumi (programmas)» [Telematics Applications programme], «Integrētās programmas digitālām vietām» [Integrated Applications for Digital Sites] un «Izglītības multimēdiji» [Educational Multimedia].

Vēlamies uzsvērt, ka šīs Eiropas Savienības valstu programmas ir atvērtas arī Centrālās un Austrumeiropas valstu dalībniekiem (tādā arī Latvijai). Tiek atbalstīti (finansēti) tikai tādi projekti, kuros piedalās dalībnieki no ne mazāk kā divām Eiropas valstīm, kuru saturs atbilst izsludinātajai tematikai un kuru pieteikumi ir saņemti augstu ekspertu novērtējumu. Konkurss piesūcas piedalīties ir praktiski jebkuras institūcijas (izglītības vai pētnieciskās iestādes, jebkura lieluma uzņēmumi (jebkuras īpašuma formas), valstiskās iestādes, sabiedriskās organizācijas, aģentūras, veselības aizsardzības iestādes utt.).

Šajā aicinājumā iesniegt projektu pieteikumus ir atvērti sekojoši sektori: administrācija (Administrations); transports (Transport); telemātika pētniecībai (Telematics for Research); izglītība un apmācība (Education and Training); bibliotēkas (Libraries); pilsēta un lauki (Urban and Rural areas); veselības aizsardzība (Health Care); nespējīgi un veci ļaudis (Disabled and Elderly people); apkārtējā vide (Environment); valodas inženierija (Language engineering); informācijas inženierija (Information engineering). Iespējami arī ir projekti, kuri pārklāj vairākus sektorus.

Ar detalizētiem programmu «Telemātikas pielietojumi» un «Integrētās programmas digitālām vietām» atvērto tēmu aprakstiem, konkursa noteikumiem, pieteik-

kumu iesniegšanas termiņiem u. c. dokumentiem Jūs variet iepazīties Interneta sāklapā (home page):

<http://www.echo.lu/telematics/>. Gadījumā, ja Jūs vēlaties saņemt visu nepieciešamo dokumentu kopijas, lai uzrakstītu projekta pieteikumu, sūstiet pieprasījumu uz e-pasta adresi: DG13-BXL-TAP-INFO@dg13.ccc.be. Visus dokumentus, kas nepieciešami, lai uzrakstītu pieteikumu programmai «Izglītības multimēdiji» variet atrast Interneta tīklā: <http://www.echo.lu/edu mm>. Neskaidrtību gadījumā lūdzu griezties pie mums.

Ar sadarbības partneru meklēšanu un pieteikumu rakstīšanu vajadzētu pastiegties, jo pēdējie pieteikumu iesniegšanas termiņi ir visai tuvu:

1. «Integrētās programmas digitālām vietām» [Integrated Applications for Digital Sites] — iepriekšējo pieteikumu (pre-proposals) iesniegšanas beigu datums ir 1997. gada 3. marts. Iepriekšējā pieteikuma pozitīva vērtējuma gadījumā pretendenti tiks uzaicināti piedalīties konkursa otrajā kārtā ar pilno pieteikumu (full proposal), kuru iesniegšanas beigu datums ir 1997. gada 2. jūnijs;

2. «Telemātikas pielietojumi (programmas)» [Telematics Applications programme] — pieteikumu izklāsta (outline proposals) iesniegšanas beigu datums ir 1997. gada 28. februāris. Pieteikuma izklāsta iesniegšana nav obligāta, bet tiek ļoti rekomendēta. Pilno pieteikumu (full proposal) iesniegšanas beigu datums ir 1997. gada 15. aprīlis.

3. «Izglītības multimēdiji» [Educational Multimedia] — iepriekšējo pieteikumu (pre-proposals) iesniegšanas beigu datums ir 1997. gada 14. marts. Sekmīgo pretendentu konkursa otrās kārtas pilno pieteikumu (full proposal) iesniegšanas beigu datums ir 1997. gada 16. jūnijs.

Ja vēlaties turpmāk saņemt informāciju par aktivitātēm Eiropas Savienībā telemātikas jomā (konferencēm, partneru meklējumiem, programmām utt.), lūdzu, atsūstiet mums ļoti īsas ziņas par sevi ar norādi, kāda tematika Jūs interesē, savu pasta adresi, tālruni un faksa numurus un elektroniskā pasta adresi.

Latvijas Tehnoloģiskais centrs,
FEMIRC Latvia: Aizkraukles iela 21, Rīga, LV-1006
Tāl.: 558799, 558794
Fax: 7-310027

DISERTĀCIJU AIZSTĀVĒŠANA

1997. gada 21. martā plkst. 14.00 Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas tehnoloģijas fakultātē (Jelgavā, Lielā ielā 2), 237. auditorijā LLU inženierzinātņu nozares Pārtikas produktu ražošanas tehnoloģijas, procesu un iekārtu apakšnozares habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēdē promocijas darbu inženierzinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs

OJĀRS RUBENIS.

Temats: «Rauga biomasas bezatlikumu pārstrādes tehnoloģija».

Recenzenti: Dr. h. biol., profesors M. Beķers, Dr. inž., docents G. Brēmers, Dr. inž. V. Kokars.
Ar promocijas darbu var iepazīties LLU fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā ielā 2.

* * *

1997. gada 24. martā plkst. 13.00 notiks Latvijas Universitātes Ekonomikas zinātņu habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēdē (Rīgā, Aspāzijas bulv. 5, 302. felpā), kurā habilitācijas darbu ekonomikas zinātņu habilitētā grāda iegūšanai aizstāvēs

PĀRSLA EGLĪTE

par tematu «Latvijas iedzīvotāju demogrāfiskā uzvedība» (apakšnozare — demogrāfija).

Recenzenti: Dr. habil. oec. P. Zvidriņš, Dr. habil. oec. O. Krastiņš, Dr. habil. oec. N. Baranovskis.
Ar habilitācijas darbu var iepazīties LU bibliotēkā un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

* * *

1997. gada 25. martā notiks LU Pedagoģijas zinātnes habilitācijas un promocijas padomes sēdē (Kronvalda bulv. 4, 252. aud.).

Plkst. 13.00 habilitācijas darbu aizstāvēs

DAINA LIEĢENIECE.

Temats «Veseluma pēleja 5—7 gadus veca bērna audzināšanā».

Recenzenti: Dr. habil. paed., prof. J. Anspaks, Dr. habil. paed., prof. R. Garleja, Dr. habil. paed., prof. A. Karule.
Plkst. 15.00 promocijas darbu aizstāvēs

ERIKS BŪMEISTARS.

Temats «Telpas uzveres attīstība eksakto priekšmetu apgūvē».

Recenzenti: Dr. habil. paed., prof. J. Mencis; Dr. habil. paed., prof. A. Špona, Dr. psych., doc. I. Krūmiņa.

Ar darbiem var iepazīties LU bibliotēkā un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

* * *

1997. gada 1. aprīlī notiks LU Pedagoģijas zinātnes habilitācijas un promocijas padomes sēdē (Kronvalda bulv. 4, 252. aud.).

Plkst. 13.00 disertāciju pedagoģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai par tematu «Mūsdienu pusaudžu lasīšanas intereses kā personības attīstību rosinošs faktors» aizstāvēs

IVETA GUDAKOVSKA.

Recenzenti: Dr. habil. paed., prof. I. Maslo, Dr. habil. paed., prof. I. Plotnieks, Dr. paed., doc. G. Blaua.

Plkst. 15.00 disertāciju pedagoģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai par tematu «Astronomijas mācību metodikas optimizācija vispārizglītojošā vidusskolā» aizstāvēs

ILGONIS VILKS.

Recenzenti: Dr. habil. paed. L. Keirāns; Dr. habil. paed., prof. A. Špona, Dr. habil. paed., prof. I. Zogla.
Ar promocijas darbiem var iepazīties LU bibliotēkā un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

* * *

1997. gada 8. aprīlī notiks LU Pedagoģijas zinātnes habilitācijas un promocijas padomes sēdē (Kronvalda bulv. 4, 252. aud.).

Plkst. 13.00 habilitācijas darbu aizstāvēs

JĀNIS POKULIS.

Temats «Darbmācības skolotāja sagatavošanas metodiskā sistēma augstskolā».

Recenzenti: Dr. habil. paed., prof. L. Keirāns, Dr. habil. paed., prof. A. Kopeloviča, Dr. habil. paed., prof. L. Žukovs.

Plkst. 15.00 promocijas darbu aizstāvēs

LARISA MAĻINOVSKA.

Temats «Studentu paštāvības veidošanās studiju procesā augstskolā».

Recenzenti: Dr. habil. paed., prof. R. Garleja, Dr. habil. paed., prof. Dz. Meikšāne, Dr. habil. paed., prof. A. Vorobjovs.

Ar darbiem var iepazīties LU bibliotēkā un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

* * *

Rīgas Tehniskās universitātes habilitācijas padome H-02 1997. gada 15. janvāra sēdē piešķir inženierzinātņu doktora grādu (Dr. sc. ing.) JURIM AUZĀNAM par promocijas darbu «Viegli kūstoši borfozātu stikli optiskās šķiedras konstrukcijas mezgliem».

Balsošanas rezultāti: par — 13, pret — nav, atturas — nav.

* * *

LU MBI inženierzinātņu un bioloģijas nozaru habilitācijas un promocijas padome 1997. gada 12. februāra sēdē piešķir bioloģijas doktora (Dr. biol.) zinātnisko grādu GAĻINAI HRUSTALOVAI par promocijas darbu «Raugu šūnu citoplazmatiskās membrānas funkcionālās izmaiņas, pārejot anhidrobiozes stāvoklī».

Balsošanas rezultāti: par — 10, pret — nav, nederīgi bijieni — nav.

Redaktore Zaiga Kipere.
«Zinātnes Vēstnesis».
Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.
Reģistrācijas apliecība nr. 75.
Izdavējs: Latvijas Zinātnieku savienība.
«Science Bulletin» Association of Latvian Scientists.

Redkolēģijas vadītājs akadēmiķis Evalds Mugurēvičs.
Redkolēģija: akadēmiķis Mārtiņš Bekers, akadēmiķis Juris Ekmanis, LZA goda loceklis Jānis Graudonis, doc. Elmārs Beķeris, doc. Zigrīda Goša, Oskars Martinsons.
Redakcija: Rīgā, Akadēmijas laukumā 1. Tāl. 7212706.

Indekss 77165.
Iespiests a/s «Preses nams» tipogrāfijā, Rīgā, Balasta dambī 3.
Augstspiede. 1 uzsk. Iespiedloksne.
Mefiens 1000 eks.